

Seks i seksualnost

Seks je reč koja redovno izaziva smeškanje, podsmevanje, tajne misli i asocijacije mladih i starih, muških i ženskih osoba.

Razvijanje seksualnosti međutim znači: samoprocenjivanje, samopoštovanje, odlučivanje, zdravlje, seksualni samorazvoj, ali i upoznavanje, razumevanje i tolerisanje ljudi oko nas.

Seksualnost je sastavni deo svake ličnosti.

Svi ljudi imaju seksualna osećanja, ali ih svako ispoljava drugačije, na svoj način. Zato je vrlo važno poštovati seksualnost drugih.

Seks i invalidnost se međusobno ne isključuju! Seksualno zadovoljstvo doprinosi kvalitetu života za svakoga, uključujući i osobe sa invaliditetom. Istraživanja pokazuju da težina invaliditeta nije u direktnoj vezi sa nivoom seksualnog funkcionisanja ili stepenom zadovoljstva seksualnim životom. Seksualno zdravlje je više od funkcionisanja genitalija.

Seksualnost može imati više različitih aspekata: biloški, psihološki i socijalni

Konačno, seksualnost uključuje i pitanje prava da se bude seksualna osoba i pored oštećenja.

Izgled tela - Body image

Uobičajeno shvatanje seksualnosti često je povezano za izgledom i privlačnošću nečijeg tela. Stari Grci su idealizovali savršeno telo. Antička tradicija je težila idealu tela koje je mišićavo i uspravno. Danas lepo telo oličava erotičnost, želju i moć. Oni koji su drugačiji često izazivaju podozrenje i podsmeš.

Telo osobe koja ima nedostatak ili invaliditet, je daleko od društveno prihvaćenog estetskog obrazca. Društvo odbija činjenicu da osobe sa invaliditetom mogu

voleti svoje telo i uživati u njemu. **Invalidnost nije jednako biti nepoželjan/a.**

Osobe sa invaliditetom uče da njihovo telo nije poželjno, da ne vole svoje telo, da se stide što su drugačiji. Ako ih društvo odbacuje zbog invaliditeta i izgleda, nije čudo **što osobe sa invaliditetom prave istu grešku u odnosu na sebe, jer su usvojili asekualnu predstavu o sebi** koju im je društvo nametnulo.

Brak, roditeljstvo i invalidnost

Osobe sa invaliditetom imaju ista prava na brak, porodicu i radost roditeljstva, kao i neinvalidne osobe, i **mogu biti sposobni i brižni roditelji koji pružaju ljubav svojoj deci.** Nažalost, smatra se »prirodnim« da osoba koja ima invaliditet ne ulazi u brak (»ko bi nju/njega uopšte hteo/la?«), a ako postoji veza između dvoje ljudi od kojih jedna osoba ima

invaliditet, okolina neinvalidne osobe obično na sve načine obeshrabruje takvu vezu. Ovo je posebno izraženo kada se radi o devojkama i ženama sa invaliditetom, što je i posledica njihove pretpostavljene socijalne uloge.

Uobičajene su predrasude da osobama sa invaliditetom ne treba dozvoliti da imaju decu. Osobe sa invaliditetom nemaju prava da usvoje decu, čak i ako je jedan od bračnih partnera neinvalidna osoba. U slučaju razvoda deca po pravilu pripadaju roditelju koji je neinvalidna osoba, čak i onda kada neinvalidna osoba nije najpogodnija da se o detetu brine.

Ukradeni identitet

Svaka osoba ima svoje jedinstveno seksualno putovanje povezano sa patnjom i radošću, koji određuju njen identitet i samovrednovanje. **Univerzalna je potreba da se bude prihvaćen/a, nekome potreban/a i bezuslovno voljen/a.**

Pa ipak postoje skrivene norme i verovanja o tome kome je dopušteno da bude **seksi**. Osobama sa invaliditetom to nije »dopušteno«. »Zamislite invalid, pa da radi »one stvari«! Deca sa invaliditetom koja su u pubertetu ili mladi ljudi »zaštićuju« se od patnji i razočaranja, tako što se obeshrabruju njihove romantične veze i ignoriše budjenje ili postojanje njihovog seksualnog nagona.

Osobe sa invaliditetom su ljudska bića kao i sva druga. Oni imaju ljudske potrebe, uključujući i seksualne, kao i svi drugi. **Ako ih društvo gleda kao asekualna bića, time ih lišava ljudskosti i sopstvenog identiteta.**

Zato treba preispitati postojeće predrasude i zablude o seksualnosti osoba sa invaliditetom. Tome je namenjena i ova publikacija, a za to se zalažu i **Standardna pravila UN u pravilu 9.**

Standardna pravila UN

za izjednačavanje mogućnosti koje se pružaju osobama sa invaliditetom

Pravilo 9. Porođični život i lični integritet

Države treba da podstiču puno učešće osoba sa invaliditetom u porodičnom životu. One treba da se zalažu za ostvarenje njihovog prava na lični integritet, kao i da obezbede da osobe sa invaliditetom ne budu zakonom diskriminisane u pogledu seksualnih odnosa, braka i roditeljstva.

1. Osobama sa invaliditetom treba omogućiti da žive u svojim porodicama. Države treba da podstiču da porodična savetovališta uključuju i sticanje odgovarajućih znanja o invalidnosti i njenim efektima na porodični život. Porodicama u kojima postoje osobe sa invaliditetom treba omogućiti odgovarajuće usluge za predah i pomoć u nezi. Države treba da eliminišu nepotrebne prepreke za osobe koje žele da neguju ili usvoje dete ili odraslu osobu sa invaliditetom.
2. Osobama sa invaliditetom se ne sme uskratiti mogućnost da dožive sopstvenu seksualnost, da imaju polne odnose i postanu roditelji. Imajući u vidu da se osobe sa invaliditetom mogu sresti sa teškoćama u sklapanju braka i stvaranju porodice, države treba da podstiču da se takvim licima obezbedi odgovarajuće savetovanje. Osobe sa invaliditetom moraju imati istu mogućnost pristupa kao i ostali građanin, metodama za planiranje porodice, kao i odgovarajućim informacijama o seksualnom funkcionisanju njihovih tela, koje treba da im budu dostupne u prihvatljivoj formi.
3. Države treba da podstiču promenu negativnog stava prema braku, seksualnosti i roditeljstvu osoba sa invaliditetom, koji još uvek preovladjuju u društvu, a naročito kada se radi o devojkama i ženama sa invaliditetom. Sredstva javnog informisanja treba podsticati da odigraju značajnu ulogu u otklanjanju takvih negativnih stavova.
4. Osobe sa invaliditetom i njihove porodice treba da budu u potpunosti informisani o preuzimanju mera protiv seksualnih i drugih oblika zloupotreba. Osobe sa invaliditetom su naročito podložna zloupotreba u okviru porodice, zajednice ili institucija i treba ih naučiti kako da izbegnu da do takvih zloupotreba dodje, kako da prepoznaju zloupotrebe i da ih prijave.

Izdavač:

Udruženje distrofičara Moravičkog okruga, Čačak
u saradnji sa

Centrom za samostalni život invalida Srbije, Beograd
i organizacijom »Dobro drvo«, Zaječar
uz finansijsku podršku

Ministarstva za socijalna pitanja Republike Srbije

Udruženje distrofičara Moravičkog okruga,
osnovano je .... sa ciljem da .....
Trenutne aktivnosti Udruženja obuhvataju:

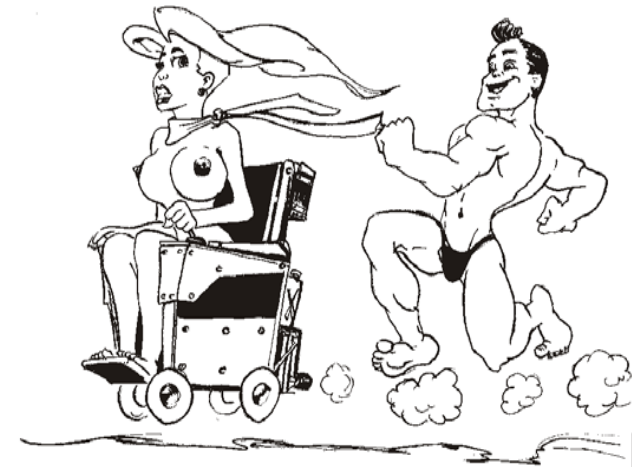
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

Centar za samostalni život invalida Srbije je nevladina organizacija koja okuplja osobe sa različitim vrstama invalidnosti u cilju promovisanja Filozofije samostalnog života invalida i stvaranja uslova za njenu primenu u Srbiji.

Dobro drvo, je nevladina organizacija koja ima za cilj da radi na osnaživanju građana, posebno osoba sa invaliditetom, za aktivno učešće u izgradnji civilnog društva sa stvaranjem jednakih društvenih uslova za život svih građana.

Autor: Gordana Rajkov, CSŽ, Beograd
ilustracije: Atelje DD, Zaječar

*Zar i oni
»to« rade ?!*

**Invalidnost
i
Seksualnost**

Udruženje distrofičara Moravičkog okruga, Čačak